

בשלשול. והיינו כשמואל ולא כרב.
מתרצת הגמרא: אָמַר רב יצחק בריה דרב יהודה, הָבָא בְּבוֹר מְלֵאָה מִיָּם עֲסָקִינָּהּ, ואין הפרש של עשרה בין המרפסת לפני המים, ותשמיש הבור נוח לבני המרפסת.
מקשה הגמרא: וְהָא חֲסָרָא – והרי המים נחסרים בשבת על ידי שנדרים מהבור, וכאשר גובה המים ירד, תשמיש הבור יהיה בשלשול לבני המרפסת, ובאופן זה הם אסורים בו לפי רב.
הגמרא מנסה לתרץ: כִּיּוֹן דְּכִי מְלֵאָה שְׂרִיא – כיון שכאשר הבור מלא, מותר, כִּי חֲסָרָא נִמִּי שְׂרִיא – אף כאשר יחסרו המים, מותר.
דוחה הגמרא: אֲדַרְבֵּי, כִּיּוֹן דְּכִי חֲסָרָא אֲסִירָא – כיון שכאשר נחסרים המים אף בני המרפסת אסורים בו, אם כן כִּי מְלֵאָה נִמִּי אֲסִירָא – גם כאשר הבור מלא יש לאסור עליהם.
הגמרא מתרצת באופן אחר: אֵלָּא אָמַר אֲבִי, הָבָא בְּבוֹר מְלֵאָה פִּירוֹת עֲסָקִינָּהּ, ואין הפרש עשרה בין המרפסת לפירות העליונים, ותשמיש הבור נוח לבני המרפסת. מקשה הגמרא: וְהָא חֲסָרָא – והרי הפירות עלולים להיות נחסרים בשבת, ומה ההבדל ביניהם למים.
מתרצת הגמרא: בְּמִיָּבָלָא – מדובר בטבל, שאסור בטלטול. ולכן מותרים בני המרפסת להשתמש בבור.
הגמרא מסייעת לתירוץ זה: דִּיקָא נִמִּי דִּיקָא – כן מדויק גם ממה ששינוי 'חוליית הבור והסלע', ומשמע דִּיקָא דִּסְלַע – שבענין הבור מדובר באופן הדומה לסלע, שכמו שסלע הוא קבוע ואינו נחסר, כן גם בבור מדובר באופן שאינו נחסר, והיינו בבור מלא פירות טבל. מסייעת הגמרא: שָׁמַע מִיָּה – אכן משמע כן.
שואלת הגמרא: וְלָמָּה לִי לְמִיתָנָא – לשנות במשנה בור, וְלָמָּה לִי לְמִיתָנָא סַלַע, הלא די להוכיח רק סלע, כיון שאף בבור תשמישו על גביו.
משיבה הגמרא: צְרִיכָא. דְּאִי אֲשַׁמְעִין – שאם היה משמיע רק לגבי סַלַע, היינו אומרים שדווקא סלע מותר לבני המרפסת משום דְּלִיכָא לְמִינֵיהּ – שאין בזה מקום לשום גזירה, אֲכַל בְּבוֹר מְלֵאָה פִּירוֹת טבל לִיגְזוֹר – יש לגזור ולאסור להשתמש בו מחשש דִּמְזַמְּנִין דְּמִלֵּאָה פִּירוֹת מְתַקְנִין – שלפעמים יהיה הבור מלא בפירות מתוקנים, שכיין שהם ניטלים בשבת אין היתר לבני המרפסת להשתמש מעל גביהם, ויבואו לידי איסור. מסייעת הגמרא: צְרִיכָא – אכן צריך לשנות את שניהם.
הגמרא מביאה ראיה לרב ושכל שלזה בשלשול ולזה בזריקה, שניהם אסורים: תָּא שָׁמַע, שנינו בברייתא, אֲנָשִׁי חָצֵר – אנשים הדרים בבתיים הפתוחים לחצר, וְאֲנָשִׁי עֲלִיָּה – אנשים הדרים בעליות שמעל החצר, שִׁשְׁבָּחָהּ וְלֹא עִירְבוּ בֵּינֵיהֶם, אֲנָשִׁי חָצֵר מְשַׁתְּמִשִּׁין בְּעֶשְׂרָה טַפְחִים הַתַּחְתּוֹנִים, כגון שיש זיז בולט מהכותל בתוך עשרה טפחים התחתונים, אנשי החצר מותרים להשתמש בו, שלגביהם הוא כ'פתח', ואנשי העלייה אסורים להשתמש בו, לפי שלגביהם תשמישו בשלשול. וְאֲנָשִׁי עֲלִיָּה מְשַׁתְּמִשִּׁין בְּעֶשְׂרָה טַפְחִים הָעֲלִיוֹנִים, שאם יש זיז הבולט מהכותל בתוך עשרה טפחים העליונים, כלומר, בתוך עשרה טפחים הסמוכים לעלייה, אנשי העלייה מותרים להשתמש בו, לפי שמקום זה סמוך להם, ותשמישם בו ב'פתח', ואילו בני החצר אסורים להשתמש בו, לפי שתשמישם בו בזריקה. מבארת הברייתא: בִּיצֵד, זִיז הַיּוֹצֵא מִן הַכּוֹתֵל, כל שהוא לְמִטָּה מְעַשְׂרָה, הרי הוא לְחָצֵר, וכל שהוא לְמִעְלָה מְעַשְׂרָה הרי הוא לְעֲלִיָּה. ומשמע, שדווקא 'עשרה התחתונים' ו'עשרה העליונים' מותרים (זה לבני החצר וזה לבני העלייה), הָא דְּכִינִי בִּינִי – אבל כל מה שבין 'עשרה התחתונים' לשלשול, הרי הוא אֲסוּר לשניהם. ומוכח כדברי רב.
דוחה הגמרא: אָמַר רב נחמן, הָבָא בְּכוֹתֵל גְּבוּהָ תִּשְׁעָה עֶשְׂרֵי טַפְחִים עֲסָקִינָּהּ, וזו יוצא מִמֶּנּוּ. ובאופן זה אינו קיים כלל מקום שבין עשרה התחתונים לבין עשרה העליונים, ולא ניתן להביא שום ראיה לגבי המחלוקת של רב ושמואל, שהרי אין מדובר כלל באופן שלזה תשמישו בזריקה ולזה בשלשול. וכשהזיז לְמִטָּה מְעַשְׂרָה, הרי הוא לֶזֶה – לבני החצר (כִּפְתַּח לֶזֶה – לבני העלייה) בְּשִׁלְשׁוֹל, וכאשר הוא לְמִעְלָה מְעַשְׂרָה, הרי הוא לֶזֶה – לבני העלייה) בְּכַתֵּחַ לֶזֶה – (לבני החצר) בְּזִרְקָה.

היינו בְּנֵי עֲלִיָּה – אנשים הדרים בעלייה, שהיא גבוהה מהמרפסת הרבה, וְאִמָּר קְרוּ לָהּ – ומדוע קוראים לזה מְרַפֶּסֶת, משום דְּקַסְלָקִי – שהם עולים לדירותיהם בְּמִרְפֶּסֶת וְצִיּוֹר אָל, והתל שגבוה עשרה, נמוך הוא עשרה מהחלונות של העלייה, ובני העלייה משתמשים בשלשול ובני החצר בזריקה, ושנינו שהוא שייך למרפסת אֵלָּמָא – מוכח שכל שְׁלֹחַ בְּשִׁלְשׁוֹל וְלֶזֶה בְּזִרְקָה, נוֹתְנִין אוֹתוֹ לֶזֶה בְּשִׁלְשׁוֹל, כשמואל. וקשה לרב.
מתרצת הגמרא: יש לפרש בְּרִאמָּר רַב הוּנָא (לקמן) שמה ששינוי בסיפא 'למרפסת', היינו לְאוֹתָן הַדְּרִים בְּמִרְפֶּסֶת, שפתחי עליותיהם יוצאים למרפסת ממש, הָבָא נִמִּי – גם ברישא יש לפרש שהתל שייך לְאוֹתָן הַדְּרִין בְּמִרְפֶּסֶת, שפתחיהם פתוחים למרפסת ממש. והתל שזה לגובה המרפסת, או שהוא נמוך או גבוה ממנה פחות מעשרה וְצִיּוֹר בֹּל, ולכן שייך למרפסת ולא לחצר, שהרי לבני המרפסת תשמישו בנחת ולבני החצר, בקושי.
מקשה הגמרא: אִי הָבִי, שמדובר בדרים במרפסת, אֵימָא סִיפָא ששינוי בה, שאם התל פָּחוֹת מִכָּאֵן – (מעשרה) הרי הוא לְחָצֵר, וְאִמָּא – (ומדוע), והרי סתם מרפסת אינה גבוהה כל כך, ואין הפרש גובה של עשרה טפחים בין המרפסת לתל, ואם פתחי העליות יוצאים למרפסת ממש, נמצא שבני המרפסת משתמשים בתל זה בנחת, ואם כן תשמישו לֶזֶה בְּכַתֵּחַ וְלֶזֶה בְּכַתֵּחַ הוּא – נוח לבני החצר ונוח לבני המרפסת, והדין נותן ששניהם יאסרו בו.
מתרצת הגמרא: מָא – מה הפירוש לְחָצֵר, הכוונה היא שהתל שייך אף לְחָצֵר, כלומר, שתי הרשויות שולטות בו ולכן שְׁנִינָהּ אֲסוּרִין.
הגמרא מביאה סיוע לתירוץ זה: הָבִי נִמִּי מִסֶּתְפֵּרָא, שהכוונה 'אף לחצר' ושניהם אסורים ומדובר בדרים במרפסת, מְדַקְּתִנִי סִיפָא, בְּמִיָּה דְּכָרִים אֲמֹרִים (שהתל שגבוה עשרה שייך למרפסת), בְּסִמּוּכָה למרפסת, אֲכַל בְּמִפְלָגָה – (רחוקה), אֲפִילוּ שְׂהוּא גְבוּהָ עֶשְׂרָה טַפְחִים שאינו נוח לבני החצר, הרי זה לְחָצֵר, משום שתשמישו קשה לבני המרפסת. ושואלת הגמרא: מָא לְחָצֵר, אֵילִימָא – אם תאמר רק לְחָצֵר, וְשָׂרִי – ומותר להם, קשה, אֲמִי, והרי רְשׁוּתָא דְּתַרְוֵיהּ הוּא – רשות של שניהם היא. שאף אם מדובר בעליות גבוהות עשרה מהמרפסת, מכל מקום תשמישו קשה לשניהם בנחת, לחצר בזריקה גובה עשרה, ולעלייה בזריקה משך ההפלגה ובשלשול למטה, ואף לשמואל, ששלשול לגבי זריקה גובה תשמיש נוח הוא, כאן, שיש גם שלשול וגם זריקה משך ההפלגה, שוים הם לזריקה גובה של החצר. ומדוע נותנים את הרשות לחצר. אֵלָּא מָא לְחָצֵר, היינו 'אף לְחָצֵר', וְשְׁנִינָהּ אֲסוּרִין, וכיון שמוכרחים לומר כן אף לפי שמואל, הָבָא נִמִּי לפי רב אין לתמוה דְּמָא לְחָצֵר שברישא. היינו אף לְחָצֵר, וְשְׁנִינָהּ אֲסוּרִין. שָׁמַע מִיָּה.
הגמרא מקשה על רב (שסובר שלזה לזריקה ולזה בשלשול, שניהם אסורים): תֵּנּוּ, חֻלִּית הָבוֹר – אומה שהקיפו בה את פי הבור, וְהַסְלַע שבחצר, שֶׁהוּא גְבוּהִין עֶשְׂרָה, לְמִרְפֶּסֶת, פָּחוֹת מִכָּאֵן, לְחָצֵר. וסוברת הגמרא כעת, ש'מרפסת', היינו בני העלייה, שהיא גבוהה מהמרפסת הרבה, ולפי זה לבני החצר הוא בזריקה (כיון שחוליית הבור והסלע גבוהים למעלה מעשרה) ולבני המרפסת שימושם בשלשול (כיון שהם מופלגים בגובה יותר מעשרה), ונותנים לבני המרפסת, ומוכח שכל שלזה בשלשול ולזה בזריקה נותנים אותו לזה שבשלשול, וקשה לרב.
דוחה הגמרא: אָמַר רב הוּנָא, 'למרפסת', היינו לְאוֹתָן הַדְּרִים בְּמִרְפֶּסֶת, שפתחי עלייתיהם יוצאים למרפסת ממש. ותשמישם בחוליית הבור והסלע הגבוהים עשרה, בנחת, ואילו לבני החצר תשמישם בקושי, ולכן נותנים אותם למרפסת.
מקשה הגמרא: תֵּינִחַ – (מיושב הדבר) לגבי סַלַע שאם הוא גבוה עשרה, תשמישו נוח לבני המרפסת, שהרי משתמשים על גביו, וגבוהו שוה להם. אבל לגבי בור מָא אֵימָא לְמִיָּר – מה ניתן לומר. שתשמישו שדולים מים שבקרעיתו, וסתם בור עמוק לפחות עשרה טפחים, ואם כן לדרים במרפסת צריך שלשול של לפחות עשרה טפחים, ומוכח שכיין שלבני החצר תשמישו בזריקה (מעל החוליה), נותנים את הבור לבני המרפסת, שמשתמשים

עירובין דף פד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קכט

בשלשול בלבד, ואילו לתחתונה התשמיש בזריקה ושלשול, אין
 נותנים את השימוש בחור לעליונה, אולם לדעת שמואל שמדובר
 באופן שאין בין שתי הגזוזטרות עשרה טפחים, והטעם שאוסרים
 זה על זה, מפני שאין ביניהם חילוק רשויות, לא היה לתנא לנקוט
 דווקא האופן שעשו לעליונה ולא לתחתונה, שהרי אין הטעם
 שאוסרים מפני שימושיהם אלא מפני שמעורבים ברשות, ואין
 מקום לחלק בין אם עשו לעליונה או לתחתונה. התירוף לכך,
 שאילו היה נוקט שהחור בתחתונה היינו טועים בטעמו, ולכן לא
 מביעא קאמר – הוא נקט במשנה בדרך 'אין צריך לומר, לא
 מביעא – אין צריך לומר שאם עשו חור ומחיצה לתחתונה ולא
 עשו לעליונה, דאמר – שהם אוסרים, שגם בלא הטעם שאין בהם
 חילוק רשויות אוסרים זה על זה, דבין דבגו עשרה דהדי קיימין –
 שמכיון ששתיהן סמוכות ועומדות בתוך עשרה טפחים מוז לזו
 בגובה הכותל, וגם בתוך ארבעה טפחים מוז לזו במשך הכותל,
 וגם שימושם בחור שזה, ששניהם משתמשים בו על ידי שלשול,
 לכן הן אסרין אהדי – אוסרות זו על זו, אלא אפילו אם עשו חור
 ומחיצה לעליונה ולא עשו לתחתונה, שבאופן זה סלקא דעתך
 אמינא – היה עולה ברעתך לומר, בין דלוח – לדר בעליונה
 השימוש בנחת, על ידי שלשול, ולזה – לדר בתחתונה השימוש
 בקשה – במקצת זריקה ושלשול, ליתביה – ניתן את זכות השימוש
 בחור לזה שתשמישו בנחת, כלומר לעליונה, הואיל ותשמיש
 התחתונה קשה במקצת מתשמיש העליונה, קא משמעין – לכך
 השמיענו התנא, שבין דבגו עשרה קיימין – שהואיל ושתיהן
 עומדות בתוך עשרה טפחים זו מזה, אסרין אהדי – הן אוסרות
 השימוש בחור זו על זו משום שהן רשות אחת, ואף שמצד
 השימוש לא היו ראיות לאסור זו על זו.
 אביי מביא ראייה לתירוץ: כי הא – כמו דאמר רב נחמן אמר
 שמואל, נג הפסוק לרשות הרבים, שלא היה מוקף בחצר מכל
 צידיו, אלא בצד אחד שלו עוברת רשות הרבים וצידו ה' ו' והגג
 גבוה עשרה טפחים מרשות הרבים, והיתה מרפסת יוצאת מן
 העלייה, ודרכה היו עולים לגג, ויש ממנה לגג פחות מעשרה
 טפחים וכן ממנה לרשות הרבים. צריך הגג סולם קבוע שיעלה
 מהמרפסת לגג, להתייר לטלטל ממנו לעלייה ומן העלייה אליו,
 שעל ידי העמדת סולם קבוע, מגלים בני העלייה דעתם שנוח
 להם להשתמש בגג, ומסלקים את הגג משימושם של בני רשות
 הרבים. ומשמע מדברי שמואל, שסולם קבוע, אין – אכן מועיל
 להתייר, אבל סולם עראי, לא מועיל להתייר, שהואיל והוא עומד
 לסלקו הרי הוא כמסולק. מאי מעמיא – מה הטעם שבלא סולם
 קבוע אין בני העלייה רשאים להשתמש בגג. הרי הם משתמשים
 בגג בנחת, על ידי המרפסת שהיא בתוך עשרה לגג, ואילו בני
 רשות הרבים משתמשים בו בקשה, שהרי הוא גבוה מהם עשרה
 טפחים, וצריכה זכות השימוש בגג להיות של בני העלייה, לא
 – האם אין הטעם בזה משום דבין דבתוך עשרה דהדי קיימין
 אסרין אהדי – מאחר שהמרפסת היא בתוך עשרה טפחים
 לרשות הרבים, אוסרים בני רשות הרבים עליה את שימושי הגג,
 משום שאין ביניהן חילוק רשות, וכמו כן יש לנו לומר בעניננו,
 שכיון שהגזוזטרה התחתונה בתוך גובה עשרה טפחים
 מהגזוזטרה העליונה, היא אוסרת השימוש בחור על הגזוזטרה
 העליונה, אף ששימושה של זו בשלשול בלבד, ושל זו בזריקה
 ושלשול.
 הגמרא דוחה את ראייתו של אביי: מתקיף לה – הקשה רב פפא
 על אביי, ודילמא – שמא הטעם שבני רשות הרבים אוסרים את
 הגג על בני העלייה, אינו משום שהמרפסת בתוך עשרה טפחים
 לרשות הרבים, אלא משום שמדובר בשפכים מתקיף עליו
 פבוקתא וסודרא – שבני רשות הרבים רגילים בימות החול להניח
 על הגג את כובעיהם וסודריהם, והרי זה תשמיש נוח, ומחמת
 תשמישם זה הם אוסרים את הגג, אבל לולא תשמישם בנחת לא
 היה הגג נאסר לבני העלייה אף שבני רשות הרבים בתוך עשרה
 טפחים למרפסת.
 הגמרא מביאה אופן של שתי רשויות שמשמשות ברשות
 שלישית ואינם אוסרים זה על זה: אמר רב יהודה אמר שמואל,

הא שמע – בוא ושמע קושיא על שמואל מהמשנה להלן (פא)
 ששנינו בה, שאם היה בית עומד סמוך לים או לנהר, וגזוזטרה
 רחבה הרבה בולטת מן הבית מעל המים והיא גבוהה הרבה
 למעלה מן המים, אסור לשאוב בשבת מים מהים ולהעלות על
 גבה, לפי שהים הוא כרמלית, והגזוזטרה רשות היחיד, ואסור
 להכניס מכרמלית לרשות היחיד, וכדי להתיר לשאוב ממנה
 בשבת, צריך לחקוק בה חור שיהיה בו ארבעה על ארבעה טפחים
 ויעשה מחיצות סביב הגזוזטרה או סביב החור, או מעליו או
 מתחתיו וצויר א, ורואים את המחיצות כאילו הן נמשכות ויורדות
 עד לתהום, וכל מה שבתוכן נעשה רשות היחיד, ומשלשל דלי
 לים וממלאנו ומעלהו לגזוזטרה, ונמצא ממלא בתוך רשות היחיד.
 ואם היו שתי גזוזטרות זו למעלה מזו, כלומר שהיו שם בית
 ועלייה של שני דיירים, ולכל אחד מהם היתה גזוזטרה בולטת
 מעל המים, ולא היו הגזוזטרות מכוונות זו מעל זו, אלא משוכות
 זו מכנגד זו בתוך ארבעה טפחים, ועשו לגזוזטרה העליונה את
 החור והמחיצה, ולא עשו אותם לתחתונה, וכדי שיוכלו בני
 התחתונה לשאוב מים בשבת, צריכים הם לזרוק את הדלי שלהם
 דרך העליונה, ולשלשל למים ולשאוב וצויר ב, שתיהן – דיירי
 שתי הגזוזטרות אסורות במילוי המים בשבת, משום שלשניהם
 בעלות על השימוש בחור, ואינם מותרים לשאוב עד שיערבו אלו
 עם אלו. עד כאן דברי המשנה. ומבואר במשנה שאף שבני
 העליונה יכולים להשתמש בחור על ידי שלשול בלבד, ואילו בני
 התחתונה בכדי להשתמש בחור נזקקים לזריקה ושלשול, לא
 נחשב תשמיש בני העליונה נוח מתשמיש בני התחתונה, אלא
 שניהם שווים, ולכן אם לא עירבו אוסרים אלו על אלו, ואם כן קל
 וחומר לחלוץ שבין שתי חצירות שבני חצר אחת משתמשים
 בשלשול ובני חצר שניה משתמשים בזריקה בלבד, שלא נחשב
 השימוש בשלשול נוח מהשימוש בזריקה ואם לא עירבו הם
 אוסרים אלו על אלו, וקשה על שמואל שאמר, שנותנים השימוש
 למשתמשים בשלשול כיון שתשמישו נוח מהמשתמשים בזריקה.
 מתרצת הגמרא: אמר רב אבהו בר אבהו, המשנה עוסקת, בבאין
 בגי תחתונה דרך העליונה – שבני הגזוזטרה התחתונה אינם
 משתמשים בחור דרך זריקה, אלא עולים בסולמות לגזוזטרה
 העליונה בכדי למלאות משם מים מבעד לחור וצויר ג, ואם כן
 דיירי שתי הגזוזטרות משתמשים בחור דרך שלשול, ולכן הם
 אוסרים אלו על אלו.
 אביי מתרץ תירוץ אחר: אמר רבא, בגין דקיימין בתוך עשרה דהדי
 – המשנה עוסקת באופן שעומדות שתי הגזוזטרות אחת בתוך
 עשרה טפחים של חבירתה וצויר ד, שהואיל ואין ביניהם עשרה
 טפחים, אין כאן חילוק רשויות, לפיכך אף ששימושה של העליונה
 בנחת בשלשול בלבד, ושל התחתונה בקשה, שיש לתחתונה
 מקצת זריקה עם השלשול, אוסרים זה על זה, ואין מכאן
 קושיא על שמואל שסובר שבכל אופן שתשמישו של האחד נוח
 מחבירו נותנים את השימוש לזה שתשמישו נוח יותר, שכן הטעם
 שהם אוסרים זה על זה אינו מפני שנחשב השימוש בחור נוח
 לשניהם בשוה, אלא מכיון שאין חילוק רשות ביניהם, לא יתכן
 שיהיה מקום נוסף הסמוך לשניהם שיהיה מותר בשימוש לזה
 ואסור לזה, ואפילו אם השימוש במקום ההוא, לאחד על ידי פתח
 ולחבירו על ידי זריקה. וכל מה שנתבאר לעיל (פא) שרשות
 שלישית הסמוכה לשתי רשויות, ששימושו של אחד בה בנחת
 ואחד בקשה, נותנים אותה לזה שבנחת, הוא רק כששתי הרשויות
 חלוקות זו מזה על ידי גובה של עשרה טפחים, כמו חצר ועלייה,
 או שתי חצירות המובדלות זו מזה עשרה טפחים בגובה קרקעיתן,
 או שישנה מחיצה של עשרה טפחים ביניהן או חריץ שעמוק
 עשרה טפחים, אולם כשאין ביניהן חילוק רשות, אוסרים זה על זה
 בכל ענין.
 ממשיך אביי ומבאר, ואם יקשה לך, מדוע נקט התנא בדווקא
 שאת החור והמחיצות עשו לעליונה ולא לתחתונה ולא להיפך,
 שעשאו לתחתונה ולא לעליונה, ולדעת רב הדבר מובן,
 שבמשננו מדובר באופן שיש בין שתי הגזוזטרות עשרה
 טפחים, ומשמיענו התנא שאפילו שלעליונה התשמיש בחור